

elfogytak. A lelőhely nyilvánvalóan összefügg a Pokolfánál részben feltárt ős- és középkori településmaradványokkal.

A Gyömöre felé vezető dűlőút oldalán mintegy 400 m hosszan találtunk középkori és kora újkori edénytöredékeket, középen nagyobb kődarabok és néhány csonttöredék még mindig jelzi a templom és temető helyét. A területet (Figler András adata szerint, 1986, XJM RA 20–87) 70 cm mély talajlazítással bolygatták (ekkor őskori – kora vaskori – sír leletei is előkerültek). Rögzítettük a lelőhely koordinátáit. Szórványosan a dűlőút Ny-i oldalán is észleltünk edénytöredékeket.

Munkatárs: Szőnyi Eszter.

TOMKA PÉTER

203. Kajászó, Várdomb

(Fejér megye) B

A földvár felmérését 2003. szeptember 8–17. között, összesen 3 napi terepmunkával végeztem el.

A Várdomb őskori földvárát a 19. század második felétől említik. 1910 körül a református temető részére kerestek helyet, próbaképpen beleástak a területbe, a porhanyós, omlós talaj miatt nem találták alkalmasnak temető céljára. A 2. világháborúban az ÉK-i oldalon, a sánctól befelé 6–9 m-re lövészárkot ástak, melynek nyomai ma is látszanak. Ekkor 50 cm mélyen 15 m hosszan habarcsba rakott falat találtak, alját 170 cm mélyen nem érték még el, állítólag nadapi és sós-kúti kövekből állt. 1950-ben vázlatosan felmértem és röviden leírtam a várat.¹² A vár területén 1963-ban Bándi Gábor végzett ásatást, a leletek a bronzkorból származnak.¹³ 1973-ban Csukás Györgyi gyűjtött leleteket a felszínről.

A Várdomb Kajászó (korábban Kajászószentpéter) község ÉK-i széle felett, a templomtól ÉÉK-re 300–360 m-re, a temetőtől ÉNy-ra 200 m-re emelkedik. A község feletti nagy fennsík DNy-i széle a kertek végében meredeken, több helyen szakadékosan végződik, mély vízmosásos árkok különítenek el nagy részeket. Ezek egyike a Várdomb. Sík, egyenletes platója a község felé, DNy irányába enyhén lejt. ÉNy-i és DK-i oldalát mély, vízmosásos árok határolja. ÉK felől, a Várdombhoz viszonyítva 6–10 m mély, átlag 50 m felső szélességű, természetes völgy választja el a néhány méterrel magasabb fennsíktól. A Várdomb DNy-i részét sűrű aljnövényzetű erdő borítja, egykori szántóföldek szélét jelző árkok, mezsgyék és bolygatások teszik áttekinthetetlené. A vége a házak felőli kertek felé tart, az őskori telep pontos szélét itt nem sikerült megállapítani.

A plató nagy része jól áttekinthető, füves, ligetes erdő, csak az említett DNy-i része áttekinthetetlen. ÉNy-i és DK-i oldalán az árkot sűrű erdő fedi, ÉK felé a Várdomb oldala és az egész völgy tiszta legelő.

A Várdomb ÉK-i szélén sánc húzódik kb. 110 m hosszan. Belső magassága 1–1,5 m körüli, erősen szétlapul, mindkét vége fokozatosan egyre alacsonyabb és a domb természetes peremébe megy át. A sánc külső oldala alatt, 0,5–1 méterrel mélyebben, keskeny terasz húzódik majdnem a sánc teljes hosszában, pereme alatt már a völgy meredek oldala következik. A terasz áthúzódik a DK-i egyenes perem alá is, kb. 90 m hosszan, majd az egyre meredekebb oldal szakadékosá válik.

Más mesterséges erődítésnek nincs nyoma a felszínen. Az ÉNy-i oldal peremét két nagy, széles vízmosásos bevágás szakítja meg, a nagyobbikban a peremtől 20 méterre, 7 méterrel alacsonyabb szinten ismeretlen német katona sírja van 1944-ből.

A földvár az ásatás leletei alapján a bronzkorból származik. Területe jól behatárolható három oldalról, de a község felé eső DNy-i része tisztázatlan. ÉNy–DK irányban átmérője 125 m. ÉK–DNy irányban nem lehet pontosan meghatározni, átmérője legkevesebb kb. 150 m, de valószínűleg ennél több volt. Területe (ha a 150 m hosszúságot vesszük alapul) kb. 1,7 ha, de ennél valószínűleg valamivel nagyobb.

NOVÁKI GYULA

204. Kajdacs határa

(Tolan megye) Kö

Kiskajdacs, Templom-domb: 2002 őszén sikerült azonosítani a középkori falu és templom helyét. Az adatlap kitöltésekor kiderült, hogy a lelőhely első rögzítője, Ódor János Gábor által 1994-ben készített térképvázlat az általam megtalált helyhez képest kb. 250 m-rel északnyugatabbra, a térkép által Templom-dombnak nevezett enyhe kiemelkedésre jelölte a templom helyét, a faluét pedig Ny–K irányban húzódoan e köré. 2003. április 2-án a főleg álló kukoricával borított dombon semmit sem találtam, ugyanígy eredménytelennek bizonyult a dombocskától a 63-as főút felé eső vizenyős részen fekvő, szántott, fekete öntéstalaj, valamint a vasúttól K-re fekvő rész átnézése is, amelyeket a rajz szintén a lelőhely részének tüntet fel. A középkori cserepek és állatcsontok által jelzett középkori falu a Templom-dombtól egy kis ér által elválasztott, DDK-re fekvő, részben a vasút által is átmetszett kiemelkedésen található; nagy mennyiségű embercsont valamint főleg kövek és kevesebb téglaréven mutatkozó temploma pedig a tavalyi jelentésben leírt helyen, a domb lapos tetején, az ÉK-i részén, a vasút közelében feküdt, törmeléke szokatlanul nagy területen jelentkezett.

Hatszáz-as-dűlő/Sárvíz-part: Újra azonosítottam a korábbi irodalomban többféle néven, elnagyolt földrajzi leírással szereplő középkori faluhelyet, amelynek

12 NOVÁKI GY.: Fejér megye őskori földvárjai. ArchÉrt 79 (1952) 3–19.

13 F. PETRES É. – BÁNDI G.: Ásatás Lovasberény-Mihályváron. ArchÉrt 96 (1969) 170–177.

kora Árpád-korra keltezett templomát Rosner Gyula tárta fel – jelentése szerint. A lelőhely Kajdacs határának DNy-i sarkában, a Sárvíztől K-re meredeken emelkedő dombon fekszik, feltehetően a középkori Kajdaccsal azonos.

K. NÉMETH ANDRÁS

205. Kalocsa, Belvárosi iskola
(Bács-Kiskun megye) LT, Á, Kk, Kú

2003. június 26. és augusztus 13. között a tervezett tornaterem alapterületének kb. felén, 190 m²-es területen végeztünk megelőző régészeti feltárást. Összesen 36 objektumot bontottunk ki.

A három *kelta* gödörben viszonylag sok jellegzetes késő kelta kerámiát, állatcsontot, borostyángyöngyöt találtunk.

Huszonkét *kora Árpád-kori* sírt tártunk fel, melyek Ny-K, illetve DNy-ÉK tájolásúak. A sírok nagyon keskenyek, a csontvázak háton nyújtott testhelyzetben, szoros testtartásban feküdtek. Koporsó nyomára nem akadunk. Valószínűleg a halottakat csak halotti lepelben helyezték a sírokba. Mellékletként viseleti tárgyakat – bronz és ezüst hajkarikákat, bronzgyűrűket találtunk. A temetőrészlet kora: 10–11. század.

A kora Árpád-kori sírok között helyezkedett el egy DNy-ÉK tájolású Árpád-kori ház. ÉK-i sarka vágott egy Ny-K tájolású kora Árpád-kori sírt. Az épület ÉK-i és DK-i részén sikerült megfigyelni az egykori falazási technikát. A fal vonalában egymás után oszlopokat helyeztek el, fonattal befönték kívül-belül sárral betapasztották. A bedőlt agyagfalat egy helyütt megtaláltuk. Leletanyaga kerámiatöredékek, állatcsontok; a ház mértani közepébe lókoponyát ástak. Az épület pénzekkel keltezhető: III. Béla (1173–1196) rézpénze és IV. László (1272–1290) ezüstdenára megadja a ház használati idejét.

Három *Árpád-kori* gödröt bontottunk ki, állatcsontokkal, jellegzetes késő Árpád-kori kerámiával. A gödrök egyidősek az Árpád-kori épülettel. Az egyik egy kora Árpád-kori sírt meg is bolygatott.

Az Árpád-kori épület fölött helyezkedett el egy avval megegyező tájolású *késő középkori* kőfalalapozás. Későbbi korokban a falat és az alapozás nagyobbik részét elpusztították. Csupán az utolsó sor maradt meg, ezt tudtuk kibontani, dokumentálni.

Az alapozás háromoldalú, Π alakú sarkait nagyobb kövekkel erősítették meg. A kövek másodlagos felhasználásúak, valószínűleg a főszékesegyházból származnak. Anyaguk mészkő és trachit.

A Belvárosi iskola helyén állt a középkori plébánia és plébániatemplom, melynek romjait 1879-ben lebontották. Valószínűsíthető, hogy ezen az alapon állott épület a plébánia épületegyütteséhez tartozott.

Az előkerült leletanyagot a kalocsai Viski Károly Múzeumban helyeztük el.

NAGY DÁNIEL SÁNDOR

206. Kalocsa, Kőégető-puszta
(Bács-Kiskun megye) R, V

2003. június 5. és július 1. között elvégeztük az Ipari park feltárást. A tervezett út nyomvonalában közel 4000 m² területen folyt kutatás. Egy őskori falu szélét tártuk fel, kerítőárokokkal, gödrökkel stb. Összesen 81 objektumot bontottunk ki. Az előkerült késő rézkori és kora vaskori leletanyagot a Viski Károly Múzeumban helyeztük el.

Munkatárs: V. Székely György.

NAGY DÁNIEL SÁNDOR

207. Kapoly határa

(Somogy megye) U, B, LT, Ró, A, Kö, Kk

2003. december 11–12-én terepbejárást végeztünk a község teljes közigazgatási területén, amire régészeti örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése miatt került sor. A vizsgálat során először e terület domborzati, vízrajzi viszonyait vizsgáltuk meg, ezt állapotfelmérés követte. Ahol erre lehetőségünk volt (szántás, vetés, tarló), ott extenzív terepbejárást is végeztünk.

A kutatás során összesen 13 lelőhelyet azonosítottunk, ezek jellege: őskori települések, bronzkori telepek, (valószínűleg késő) bronzkori kemencék, kelta telep, késő kelta-kora római telep, római telepek, villa és temető, avar kori temető, középkori templom és temető, késő középkori telep, valamint szórványként neolitikus kőeszköz. A vizsgálat során kiderült, hogy az azonosított lelőhelyek kivétel nélkül a településtől DNy-ra, a Kis-Koppány völgyében illetve az azt követő dombvonulatokon helyezkednek el.

Munkatársak: Marton Tibor, Molnár Attila és Stibrányi Máté régészek, Szabó Zoltán régésztechnikus.

GÁBOR OLIVÉR

208. Kaposzekcső, Leányvár

(Tolna megye) Kö

A Kapos és mellékvizei árteréből szigetszerűen kiemelkedő dombon levő vár területén leégették a gatz, ezért most jól láthatók a falszakaszok, kincskereső-gödrök. Az É-i oldalon a méréskor – a bozót miatt – nem észlelt kisebb falszakasz is előbukkant. Ezt most 2003. április 9-én bemérem. A vár közvetlen környékén főleg az É-ÉNy-i oldalon, a szántásban gyűjthetők középkori (13. század) cserepek és kötörmelékek.

MIKLÓS ZSUZSA

209. Kaposvár, Kaposfüred, ÉK-i lakótelep

(Somogy megye) R, B, Á, Kö

Az épülő lakótelep területén több ízben végeztünk előzetes terepbejárást, illetve építés közbeni helyszínelést.

2003. március 21-én azonosítottuk a lelőhelyet, és felmértük a valószínűleg feltétlenül kutatólandó terület kiterjedését. A munkálatok megkezdésének késői beje-